

Л. Л. Мацепура,
кандидат педагогічних
наук, доцент
А. С. Спіридонова,
студентка факультету
іноземних мов
Криворізький державний
педагогічний університет

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ГОВОРІННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ДОПОМОГОЮ «WARMING-UP» ACTIVITIES

Мацепура Л. Л., Спіридонова А. С. Формування навичок говоріння на уроках англійської мови за допомогою «warming-up» activities. У статті аналізуються практичні аспекти використання «warming-up» activities на уроках англійської мови, досліджується їх вплив на формування навичок говоріння учнів. Матеріал дає характеристику теоретичним поняттям з теми, розкриває їх зміст та особливості. Стаття детально освітлює різні види мовленнєвих зарядок для розвитку та формування діалогічного та монологічного мовлення.

Ключові слова: «warming-up» activity, говоріння, навички говоріння, усне мовлення, діалогічне мовлення, монологічне мовлення, урок, комунікативна компетенція, мовленнєва компетенція, комунікативна ситуація.

Мацепура Л. Л., Спиридонова А. С. Формирование навыков говорения на уроках английского языка с помощью «warming-up» activities.

В статье анализируются практические аспекты использования «warming-up» activities на уроках английского языка, исследуется их влияние на формирование навыков говорения учеников. Материал дает характеристику теоретическим понятием по теме, раскрывает их содержание и особенности. Статья подробно освещает различные виды речевых зарядок для развития и формирования диалогической и монологической речи.

Ключевые слова: «warming-up» activity, говорение, навыки говорения, устная речь, диалогическая речь, монологическая речь, урок, коммуникативная компетенция, речевая компетенция, коммуникативная ситуация.

Matsepura L., Spiridonova A. The formation of speaking skills in English classes with the help of “warming-up” activities.

The article analyzes the practical aspects of using “warming-up” activities in English classes, examines their impact on the formation of students’ speaking skills. The material characterizes the theoretical concepts of the topic, reveals their content and features. The article covers in detail the different types of “warming-up” activities for the development and formation of dialogic and monologue speech.

Key words: “warming-up” activity, speaking, oral speech, speaking skills, dialogic speech, monologue speech, lesson, communicative competence, speech competence, communicative situation.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства з простого оволодіння мовою акцент перемістився на практичне володіння: формування та розвиток іншомовної комунікативної компетенції учнів, що, в свою чергу, передбачає вдосконалення мовної та мовленнєвої компетенції, в тому числі навичок усного мовлення. Саме тому питання формування та розвитку навичок говоріння учнів на уроках англійської мови є актуальним як ніколи. Нажаль, досить поширеним є явище, коли учні володіють достатньою кількістю лексичних одиниць, знають різні граматичні конструкції, але не можуть застосувати ці знання на практиці. Недивно, що в такій ситуації спостерігається відсутність будь-якого прогресу у вивченні англійської мови, а сам процес навчання перетворюється на безперспективне механічне тренування. Саме тому, в методології та педагогіці відбувається активна трансформація форм і методів роботи на уроках іноземної мови, спрямованих на підтримку інтересу учнів, підвищення мотивації до вивчення англійської мови, використання іншомовних знань, умінь, навичок на практиці, а також оволодіння навичками непередбаченого, спонтанного діалогічного та монологічного мовлення.

Однією з таких форм роботи на уроці англійської мови є «warming-up» activity. Його систематичне проведення на початку уроку активізує учнівську розумову та мовленнєву діяльність, посилює мовну ініціативу учнів, допомагає подолати скутість у спілкуванні, створити дружню атмосферу, а також формує позитивне ставлення до процесу вивчення англійської мови. На нашу думку, такий вид діяльності на уроці є одним з ключових для ефективного процесу формування та розвитку навичок говоріння учнів середньої школи.

Теоретичні засади формування навичок діалогічного та монологічного мовлення учнів розкриваються в дослідженнях таких методистів, лінгвістів та мовознавців, як О.Вашило, С.Жицька, О.Кекереші, Р.Олрайт, Ю.Пассов, В.Скалкін, І.Холод та ін. **Аналіз останніх досліджень і публікацій** з теми показав, що вивченню питання формування навичок говоріння за допомогою «warming-up» activities

на уроках англійської мови у вітчизняній методичній літературі присвячена незначна кількість публікацій. А статті щодо їх створення, класифікації та практичних рекомендації можна знайти лише у зарубіжній методичній літературі. Недостатня розробленість проблеми і зумовлює **актуальність** теми нашого дослідження.

Мета статті: класифікація «warming-up» activities для розвитку навичок говоріння на уроках англійської мови.

Виклад основного матеріалу. Говоріння є основним різновидом мовленнєвої діяльності та однією з найважливіших форм реалізації мови як засобу спілкування. Воно має звукову форму, сприймається органами слуху і має на меті передачу усного повідомлення від мовця до слухача. Предметом говоріння є думки того, хто говорить, продуктом говоріння є висловлювання, а результатом — реакція слухача [5, с. 75]. Ю. Пассов підкреслює, що специфічними ознаками говоріння як різновиду мовленнєвої діяльності є вмотивованість (внутрішня потреба в спілкуванні), активність (на двох рівнях: внутрішньому і зовнішньому), цілеспрямованість (наявність практичної мети спілкування), ситуативність (залежність змісту мовлення від умов та ситуації спілкування), зв'язок з дійсністю (підпорядкованість говоріння реаліям життя на певному етапі), зв'язок з особистістю (врахування індивідуальних якостей слухача, його потреб, інтересів, тощо), евристичність (спонтанність, непередбачуваність спілкування) та темп [4, с. 17]. Для забезпечення евристичності та темпу говоріння, вчитель має дати учням достатню кількість лексичних одиниць, граматичних конструкцій і сформувані навички швидкого добору мовних засобів учнями [5, с. 76].

Крім того, говоріння, як і інші різновиди мовленнєвої діяльності, має певні умови без яких процес усного мовлення або не відбудеться взагалі, або не матиме результату. Першою умовою є наявність мовленнєвої ситуації, яка спонукатиме мовців до говоріння. Другою умовою є мета говоріння. Для того, щоб процес говоріння був результативним, слід чітко усвідомлювати з якою метою та наміром ми говоримо. Третя умова полягає у ставленні до об'єкта (об'єктів) мовлення. Такому ставленню може передувати минулий досвід мовця, його погляди, думки, почуття та переживання, а також взаємовідносини з об'єктом, ситуативний контекст. Четверта — наявність знань з теми, за якою відбувається процес мовлення. Так, спонтанне говоріння, або, як його ще називають, ініціативне, спирається на загальний досвід мовця, на ті знання, що були отримані їм протягом життя і можуть бути реалізовані в спілкуванні [1, с. 125].

Під навичками говоріння маються на увазі навички озвучування висловлювань, навички оперування лексичними одиницями та навички граматичного оформлення речень. Їх формування відбувається відповідно до закономірностей засвоєння будь-якої діяльності. Початком формування тієї чи іншої навички говоріння є момент, коли учень виконує певну мовленнєву дію вперше, але усвідомлює її зміст. І якщо ця дія повторюється багаторазово без значних змін, то з часом потреба в усвідомленні її відпадає, а сама дія стає автоматизованою, тобто формується навичка [3].

Урок англійської мови, зокрема в середній школі, приречений на безрезультатність та неефективність, якщо учнів не зацікавити з його перших хвилин. І саме проведення «warming-up» activities на початку уроку допоможе задати йому правильний темп, активізувати учнівську розумову та мовленнєву діяльність, увагу, зосередженість, а також позитивне ставлення до процесу вивчення англійської мови.

Що стосується поняття «warming-up» activities, то ми пропонуємо взяти за основу наступне визначення: «Warm ups — are different types of activities which help the students be comfortable in classroom setting, begin to think in English, review previously introduced materials and become interested in the lesson» [10, с. 12].

На думку американського лінгвіста Р. Олрайта, «warming-up» activities є найбільш вдалою формою роботи для початку уроку, адже допомагають учням позбутися думок, що можуть відволікати від процесу навчання, а також налаштовують їх на активну участь впродовж всього уроку [7, с. 158]. Крім того, «warming-up» activities допомагають урізноманітнити уроки різного типу та уникнути монотонності викладу матеріалу [10, с. 11].

За допомогою мовленнєвої зарядки, як ми бачимо, можна досягти багато цілей, а особливо активізувати мовну діяльність з метою збереження образів в довготривалій пам'яті на основі штучних комунікативних ситуації; посилити роль мовленнєвої ініціативи, особливо в мовленнєвих ситуаціях, що передбачають творчі висловлювання; сформувати та розвинути навички говоріння учнів; допомогти їм подолати скутість у спілкуванні [2].

Для того щоб «warming-up» activity було доцільним та ефективним на уроці, зокрема у процесі формування навичок говоріння, слід дотримуватися наступних принципів: мовленнєва зарядка повинна мати конкретну мету, проводитися на початку уроку і займати не більше 5–10 хвилин, бути пов'язаною з темою уроку та вписуватися в його загальну картину (бути пов'язаною з наступними етапами уроку),

допомагати учням включитися в іншомовну атмосферу, активізувати їх мовлення, готувати їх до продуктивної роботи на уроці, фокусувати увагу учнів, бути цікавим видом діяльності та приносити не лише користь, а і задоволення [10, с. 15].

Опрацьована нами методична література показала, що існують різні підходи до визначення видів говоріння, але ми пропонуємо взяти за основу поділ дослідника А. Щукіна. Автор виділяє різновиди говоріння залежно від форми самого мовлення: діалогічне та монологічне [6, с. 210]. А отже і мовленнєві зарядки створені та підібрані нами відповідно до такого поділу.

Для формування та розвитку діалогічного мовлення учнів середньої школи ми підготували добірку «warming-up» activities, які сприятимуть налаштуванню на уроці англійської мови підходящої атмосфери для розкутості в спілкуванні, активізації учнівського мовлення та мовної ініціативи, формуванню та розвитку їх навичок говоріння, вільного вираження думок, а також залученню учнів до обговорень, створення діалогів та монологічних висловлювань відповідно до різних комунікативних ситуацій.

Першою мовленнєвою зарядкою, яку ми пропонуємо, є «*Let's imagine*». Вона спрямована не тільки на розвиток діалогічного мовлення учнів, а ще й на розвиток творчої уяви, креативного мислення. «*Warming-up*» activity може бути проведене під час вивчення тем про кіно, музику, рекламу, книги, або ж після перегляду будь-якого фільму або мультфільму, прочитання тієї чи іншої історії, прослуховування англійської пісні. Можна обрати конкретний уривок з будь-якої історії та запропонувати учням створити діалог між героями в конкретній ситуації. Або, наприклад, прослухати пісню, в якій виконавець звертається до конкретної особи та уявити розмову між ними. Приведемо приклад такої мовленнєвої зарядки після перегляду обраного вчителем фрагменту фільму англійською мовою. Фрагмент має бути обраний такий, щоб він закінчувався на початку, або середині розмови між героями. Або ж, можна подивитися цей уривок (з діалогом героїв) без звукового супроводу. Учням пропонується уявити та створити (продовжити) діалог між головними героями. Для більш слабких класів, вчитель може запропонувати учням ключові слова або фрази, що мають бути використані. Після презентації діалогів, разом з учнями слід переглянути продовження фрагменту фільму, де наявна сцена цього діалогу між героями та порівняти оригінал з учнівськими ідеями. Можна також влаштувати конкурс на найбільш цікавий діалог або на такий, що був найбільш схожим на оригінал.

Іншим цікавим та водночас корисним «warming-up» activity є «*Excuse me, are you...?*», що спрямований на розвиток навичок ведення діалогу під час знайомства, привітання та представлення себе іншим. Учні отримують картки, в якій наявні два імені відомих людей, обрані на розсуд вчителя згідно, наприклад, вподобань учнів. Їх завдання — уявити, що вони відома персони, ім'я яких узказане зверху картки і їх завдання знайти іншу знаменитість, ім'я якої теж записано в їх картці представитись їй. Вчитель записує на дошці фрази, що допоможуть учням правильно створити діалог: «*Excuse me, are you...?*», «*No, I'm not/Yes, I am*», «*Hello, I'm...*», «*Let me introduce myself*», «*Nice to meet you*», «*Nice to meet you too*» [8]. Коли учні складуть пари знаменитостей з карток, наступним їх етапом буде продовжити діалог за встановленою вчителем штучною комунікативною ситуацією. Її тема може стосуватися діяльності цих знаменитостей, їх творчості, вподобань, тощо. Крім того, вчитель може пов'язати другу частину діалогу саме з темою уроку (наприклад, при вивченні теми «*Travelling*», діалог може базуватися на уявних порадах знаменитості стосовно вибору країн для подорожі, або виду транспорту, тощо). Також можна обрати знаменитостей, що будуть пов'язані з темою уроку. Наприклад, спортсменів для теми, пов'язаної зі спортом, або ж художників для теми мистецтва.

Не менш цікавою мовною зарядкою для розвитку навичок діалогічного мовлення учнів середньої школи є «*How can you react?*» Учні працюють у парах і кожна пара отримує картку з певним фразами для реакції на ту чи іншу проблему, або ситуацію. Їх завдання — уявити ситуацію, в якій може бути використана фраза з картки та скласти міні діалог. Такий вид «warming-up» activity направлений на вивчення активних мовних кліше на тему реакції, що можуть бути вдало включені в реальні комунікативні ситуації. Для їх закріплення можна де-що змінити завдання мовленнєвої зарядки: дати учням лише тему (I have passed my exams with flying colours), або проблему (My dog ran away), завдання обрати самостійно підходящу реакцію на ситуації (My congratulations! Don't worry, everything will be fine) та розширити діалог.

Іншим «warming-up» activity, який ми пропонуємо для уроків англійської мови в середній школі є «*Suggest me something*». Суть його полягає у побудові діалогів-домовленостей (діалогів-пропозицій) [5, с. 77]. Вчитель пише на дошці опорні конструкції для побудови «*suggestions*» (Let's... It's just an idea, but what about...? Shall we...? Why don't we...?) та дає учням завдання запропонувати одне одному певні види діяльності, місця, для проведення вільного часу, тощо і

скласти міні-діалоги. Можливі реакції на пропозиції вчитель записує на дошці і учні мають використати окремі з них в своїх діалогах:

- That sounds great.
- Okay, let's do that.
- Yes, I think that will be a good idea.
- Yes, that would be worth trying.
- That sounds like a good idea, but...
- I can see a problem with this idea.
- Do you think so?
- Honestly, I'm not really sure about that.
- I'm not into it.
- That's not my cup of tea.
- I pass [9].

Завдання можна варіювати. Наприклад, поставити умову, що в розмові мають бути 2 відхилені пропозиції та 1 прийнята або один зі співрозмовників може сумніватися у пропозиції (That sounds like a good idea, but...), а інший має його вмовити.

На уроках англійської мови, розвитку навичок саме монологічного мовлення має бути присвячена значна кількість різних видів діяльності, зокрема мовних зарядок. Однією з таких «warming-up» activities є «Name 3». Її суть полягає у тому, що учні мають назвати три речі, що вони, наприклад, візьмуть з собою у подорож до певної країни, на пікнік, у круїз, на безлюдний острів, у пустелю, тощо і пояснити, аргументувати свій вибір. Така мовна зарядка є однією з найбільш універсальних, адже завдання та ситуація можуть варіюватися залежно від тематики уроку і вона може бути проведена неодноразово. Крім того, вона чудово задає темп уроку, створює невимушену, дружню та позитивну атмосферу, адже відповіді учнів часто бувають дуже креативними, цікавими та веселими.

Наступною мовною зарядкою, яку ми пропонуємо використовувати на уроках англійської мови для розвитку монологічного мовлення є «A famous person at a party». Учням пропонується уявити, що їх клас (підгрупа) організовує вечірку і вони мають можливість запросити знаменитість, але лише одну. Їх завдання обрати відому персону та за 1 хвилину переконати всіх, що слід запросити саме її або його. Такий вид діяльності допомагає учням розвинути навички аргументування своїх

думок, монологічного говоріння, організації свого мовлення протягом певного проміжку часу.

«5 words challenge» є ще однією мовною зарядкою, яку ми пропонуємо для уроків англійської мови в середній школі. Кожен учень отримує аркуш паперу, пише зверху будь-який іменник і загортає верхівку паперу. Після цього учні передають свої аркуші одне одного ланцюжком і на отриманому пишуть наступний іменник, загортають його і знову передають аркуш наступному учню. Так триває допоки на кожному аркуші не буде 5 слів. Наступним етапом буде створення короткої розповіді з використання всіх п'яти слів. Умови проведення «warming-up» activity можуть варіюватися залежно від теми уроку (слова можуть бути не загальними, а стосуватися певної теми). Крім того, мовна зарядка може бути проведена під час вивчення граматики (частин мови), адже слова, записані на аркуші, можуть бути будь-якої частини мови.

Наступне «warming-up» activity, з одного боку, формує та розвиває навички говоріння окремого учня, з іншої — увагу інших учнів та їх вміння зосереджуватися. Воно має назву «A hidden word» і може бути проведене для уроку з будь-якої теми. Учні отримують завдання створити монологічне висловлювання з будь-якої теми та карту зі словом, яке абсолютно не стосується теми. Учень має включити його в свою розповідь, але воно не має бути включене в концепцію висловлювання, а просто назване під час монологічного мовлення на будь-якому етапі. Тобто учень має як би «сховати» слово в текст. Слухаючі мають зрозуміти, яке слово було на карточці мовця. Зазначене «Warming-up» activity, як вже зазначалося, є універсальним. Крім того, воно може бути проведене і на етапі закріплення лексичного матеріалу, адже слово може бути обране з активного лексичного матеріалу тієї чи іншої теми.

«Never ever have I» — це мовна зарядка у формі гри. Учні отримують двосторонню картку, з однієї сторони якої міститься словосполучення «I have», а з іншої «I have never». Вчитель озвучує різноманітні дії, а учні, якщо мали такий досвід, показують сторону з «I have», якщо ні — «I have never» відповідно. Далі вчитель обирає учня з позитивною відповіддю і просить розповісти про ситуацію більш детально. Можуть бути використані наступні ідеї фраз: Never ever have I eaten insects. Never ever have I touched a snake. Never ever have I swum with dolphins. Never ever have I watched a sunset. Never ever have I written a poem. Фрази також можуть бути організовані згідно з темою уроку. Крім того, такий вид «warming-up» activity в комбінації розвиває навички

говоріння, слухання, граматичні навички використання часу Present Perfect та дієслів у Past Participle.

Висновки. В статті проаналізована значна кількість теоретичної літератури та публікацій з теми як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. В матеріалі представлені, охарактеризовані та систематизовані «warming-up» activities для формування та розвитку навичок говоріння учнів. Для розвитку діалогічного мовлення у статті розроблені наступні «warming-up» activities: *Let's imagine, Excuse me, are you...? How can you react? Suggest me something.* Для монологічного мовлення: *Name 3, A famous person at a party, 5 words challenge, A hidden word, Never ever have I.*

Перспективи. Отримані під час дослідження результати можуть бути використанні під час вивчення предмету «Методика викладання англійської мови», написання публікацій та дослідницьких робіт з теми, а добірка «warming-up» activities може бути використана студентами та вчителями під час підготовки до проведення уроку англійської мови, написання конспекту уроку та на самому уроці.

Список використаної літератури

1. Ващило О. В. Особливості формування комунікативної компетенції в говорінні студентів магістратури технічних спеціальностей//Наукові записки НДУ ім.Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки». №5. 2015. С. 123–128.
2. Жицька С. А. Використання мовної зарядки для підвищення мотивації курсантів до вивчення іноземної мови. URL: <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1184>
3. Кончіч В. В Навички говоріння і основні передумови їх успішного формування. URL: <https://klasnaocinka.com.ua/ru/article/navichki-govorinnya-i-osnovni-peredumovi-yikh-usp.html>
4. Пассов Е. И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. 2-е изд., доп., испр., перераб. Москва: Просвещение, 1991. 223 с.
5. Холод І. В. Методика викладання англійської мови: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Умань: Візаві, 2018. 165 с.
6. Щукин А. Н. Методика обучения речевому общению на иностранном языке: учеб. пособие. Москва: ИКАР, 2011. 454 с.

7. Allwright R. The importance of interaction in classroom language learning // *Applied Linguistics*. № 5 (2). 1984. pp. 156–171.
8. Teach this. ESL/EFL Recourses. Greeting and introductions — activities, worksheets and games. URL: <https://www.teach-this.com/images/resources/excuse-me-are-you.pdf>
9. Teach this. ESL/EFL Recourses. Making suggestions — activities, worksheets and games. URL: <https://www.teach-this.com/images/resources/making-accepting-and-rejecting-suggestions.pdf>
10. Velandia R. The Role of Warming Up Activities in Adolescent Students' Involvement During the English Class//*Profile Journal*. № 10. 2008. pp. 9–26.